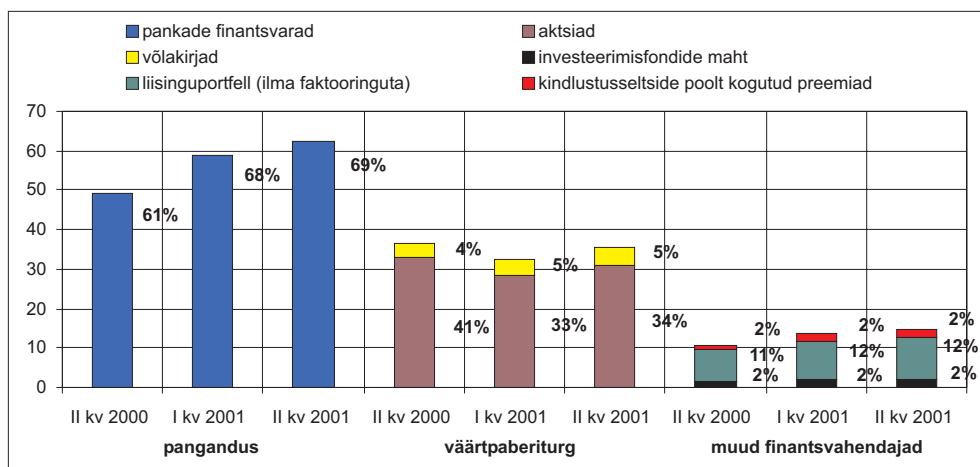

V

FINANTSSEKTOR

Teises kvartalis Eesti finantssektoris olulisi muutusi ei toimunud (vt joonis 5.1). Pankade ja liisingufirmade varad suurenesid, aga kasvutempo oli väiksem kui 2000. aasta samal perioodil. Pankade laenuportfell kasvas endiselt, eelkõige finantseerimisasutustele antud laenud. Kohalikule liisinguturule jõudis sellest veidi alla miljardi krooni, mis on vähem kui 2000. aasta II kvartalis.

Joonis 5.1. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKP suhtes)

Pankade kohustuste poolel jätkus eraisikute hoiuste suurenemine, äriühingud aga kasutavad üha enam rahaturufondide teenuseid. Jätkus I kvartalis alguse saanud rahaturu- ja intressifondide mahu kasv – I poolaastal suurenesid nende varad miljardi krooni võrra. Hoiuste struktuuris kasvab endiselt tähtsajaliste hoiuste osakaal, mis näitab, et finantssüvenemine jätkub.

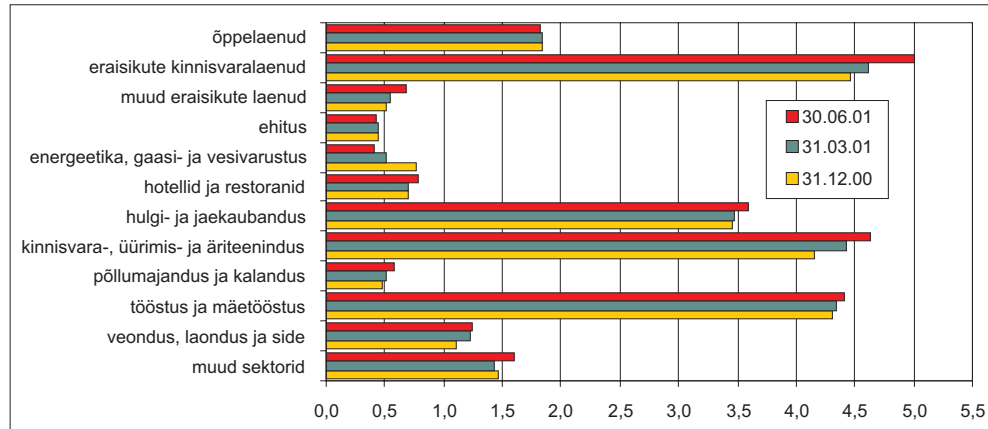
Väärtpapieriturg oli II kvartalis mõnevõrra aktiivsem ja hinnad tõusid, kuid suvekuudel mõjutasid rahvusvahelised turud Eesti aktsiate hindu languse suunas. Võlakirjaturg säilitas I kvartalis saavutatud kõrge kapitalisatsiooni ja uusemissioonide mahu, kohalike emitentide aktiivsus suurenes. Kindlustuspreemiate maht püsis varasemate perioodide tasemel.

Pangandus

Pankade varad ja nende kvaliteet

Pankade laenuportfell jõudis II kvartalis 42%ni viimase nelja kvartali SKP suhtes. Suureneb finantseerimisasutustele antud laenude osatähtsus ning väheneb äriühingutele antud laenude oma.

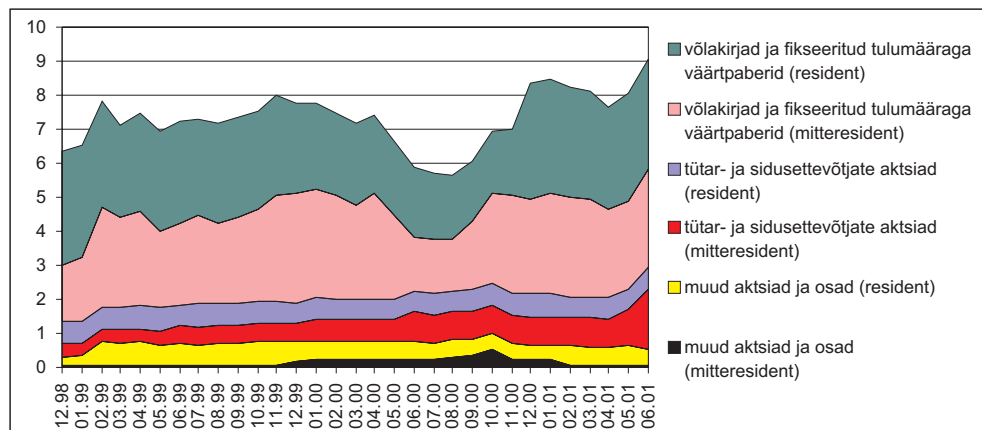
Enim kasvasid eraisikutele väljastatud laenud, eriti kinnisvaralaenud, mille maht küündis II kvartali lõpuks 5 miljardi kroonini. Suvekuudel suurenes ka tarbimislaenude maht. **Samuti kasvas kõigile majandusharudele, v.a energeetika ning ehitus, antud laenude maht** (vt joonis 5.2). Taas avaldus ka kinnisvaravahendusse suunatud laenude kiire kasv.

Joonis 5.2. Laenuportfelli jaotus majandusharude lõikes (mld kr)

Koos eraisikute kinnisvaralaenu mahu suurenemisega jätkub ka hüpoteegiga tagatud laenu osakaalu kasv. Samal ajal väheneb väärtpaberite ja ehitise pandi kasutamine tagatisena. Tähtaja järgi on viimastel aastatel toimunud ühtlane 6–12kuiste ning enam kui 5aastase tähtajaga laenu mahu kasv. Üle 10aastase tähtajaga laenu moodustavad laenuportfellis jätkuvalt 17%.

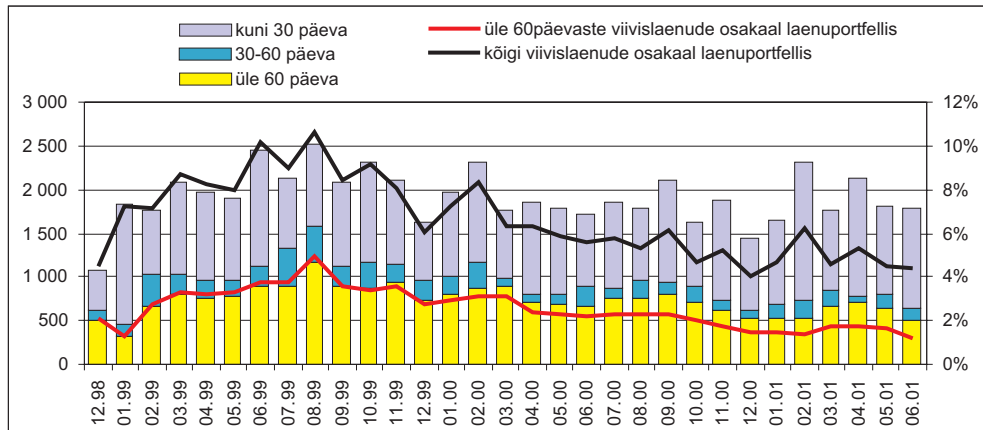
Kui seoses aasta algul toimunud pankade kohustusliku reservi korra muutumisega vähenesid I kvartalis nõuded keskpangale, siis II kvartalis nende tase stabiliseerus. **Kolmandas kvartalis peaksid nõuded keskpangale taas vähenema, sest 1. juulist võivad krediitiasutused senise veerandi asemel juba poole kohustusliku reservi nõudest katta likviidsete välisaktiivatega.** Et seda võimalust kiiresti kasutada, suurendasid pangad välisvõlakirjade jäägi väärtpaberiportfellis juuni lõpuks 2,9 mld kroonini (vt joonis 5.3). Osaliselt toimus see kauplemisportfelli arvel, mis kahanes 400 mln krooni võrra.

Joonis 5.3. Pankade väärtpaberiportfell (mld kr)

Lisaks välisvõlakirjade jäägi kasvule suurenes tütar- ja sidusettevõtjate aktsiate maht seoses Leedu Hoiupanga (Lietuvos Taupomasis Bankas) omandamisega Hansapanga poolt. Selle tagajärjel moodustas osalusaktiivate maht pankade koondbilansis peaaegu 2,4 miljardit krooni. Tähtaja järgi võib märkida, et kodumaiste üle 5aastase tähtajaga võlakirjade maht suurenes juuni lõpuks 1,45 miljardi kroonini.

Kuigi viivislaenu absoluutmaht II kvartalis ei muutunud, vähenes nende osatähtsus seoses laenuportfelli kasvuga (vt joonis 5.4). Sektoriti suurenes viivislaenu osakaal

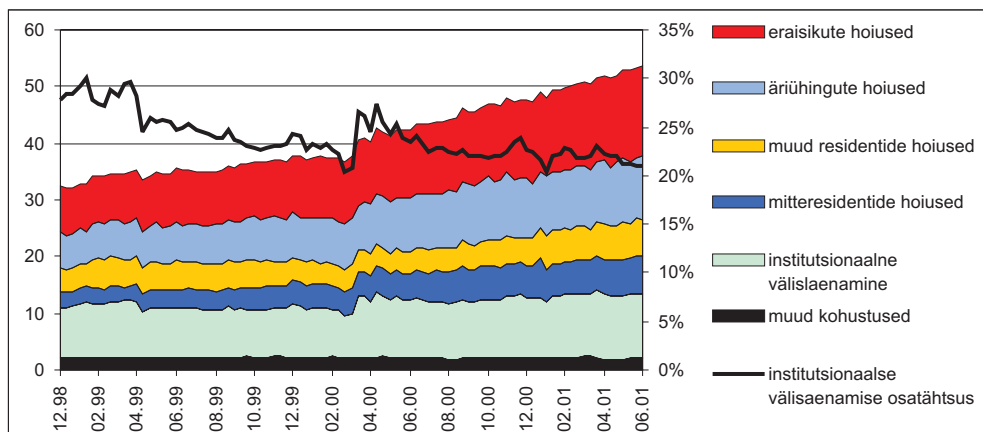

Joonis 5.4. Viivislaenude maht (mln kr, vasak telg) ja osatähtsus pankade laenuportfellis (parem telg)

tööstuses, veonduses ja logistikasektoris ning energeetikas (seega avatud sektoris). Tõsisemaid järelusi on aga vara teha, sest näiteks valdava osa tööstuse viivislaenude puhul on tagasimaksetähtajast möödunud vähem kui 30 päeva. **Eraisikutele antud laenude hoogsale kasvule vaatamata pole viivislaenude nominaalmaht praktiliselt muutunud.**

Võõrvahendid

Alates 2000. aasta lõpust on pankade finantsvõimenduse suurenemist toetanud ressursihindade langus. **Vaatamata hoiumesside alanemisele kasvab stabiilselt eraisikute hoiuste maht, mis moodustab juba peaaegu kolmandiku pankade kohustustest** (vt joonis 5.5). Samas on intresside langus aeglustanud äriühingute hoiuste kasvutempot. Nemad on intressitundlikumad kliendid ning on suunanud osa vahendeid rahaturufondidesse.

Joonis 5.5. Pankade võõrvahendid (mld kr, vasak telg) ja institutsionaalse välislaenamise osatähtsus (parem telg)

Tähtjaja järgi on kõige hoogsamalt kasvanud kuni 3kuise tähtajaga hoiused, kuid üldiselt iseloomustab tõusutrend kõigi alla aastase tähtajaga hoiuste mahtusid. Hoiuste osatähtsuse suurenemisega bilansis kaasneb väljaantud võlakirjade ja võetud laenude (ehk institutsionaalse välislaenamise) osakaalu vähendamine. See on tingitud peamiselt välislaenude kõrgemast hinnast.

Omakapitali tulukus

Puhastulukuse ning varade tootlikkuse samaaegse vähenemise tõttu II kvartalis omakapitali tulukus kahanes (vt tabel 5.1). See näitab, et pangad pole vähenevate tulude tingimustes kulusid efektiivselt juhtinud. Lisaks intressiväliste kulude kasvule kahanes ka intressikulu aeglasemalt kui intressitulu. Suhtena tuludesse intressikulu kasvas. Intressiväliste kulude kasv tulenes seejuures üksnes administratiivkulude suurenemisest.

Tabel 5.1. Pankade tulukust iseloomustavad suhtarvud

	III kv 1998	IV kv 1998	I kv 1999	II kv 1999	III kv 1999	IV kv 1999	I kv 2000	II kv 2000	III kv 2000	IV kv 2000	I kv 2001	II kv 2001
Omakapitali kordaja	8,66	7,08	6,25	6,35	6,31	6,37	6,27	7,01	7,34	7,72	7,85	7,91
Omakapitali tulukus	-4,53%	-9,42%	2,04%	2,38%	2,13%	2,63%	3,24%	2,55%	2,45%	0,19%	4,08%	2,92%
Varade tulukus	-0,52%	-1,33%	0,33%	0,37%	0,34%	0,41%	0,52%	0,36%	0,33%	0,02%	0,52%	0,37%
Puhastulukus	-0,16	-0,38	0,10	0,12	0,12	0,14	0,19	0,14	0,12	0,01	0,18	0,14
Varade tootlikkus	3,26%	3,51%	3,13%	3,24%	2,79%	2,88%	2,75%	2,67%	2,71%	2,99%	2,94%	2,62%

Varade tootlikkus ehk pankade tuluteenimisvõime kahanes nii intressitulu kui ka intressiväliste tulude suhtelise vähenemise tõttu. Hoiuste ja laenude keskmine intressitulu langes teist kvartalit järjest, mis annab tunnistust laenude kasvavast suunamisest liisingtegevusse ning peegeldab ühtlasi eelnenud perioodide intressilangust.

Intressivälise tulu suhe varadesse kahanes hoolimata sellest, et teenustasu tulu kasvas üle hulga aja taas hoogsalt. Intressivälistele tuludele on negatiivset mõju avaldanud rohkem raamatupidamisliku iseloomuga finantsinvesteeringutelt teenitud ning varade ja kohustuste väärtuse muutust tulenevate tulude vähenemine.

Puhta intressimarginaali ja hinnavahe pideva kahanemise trend katkes. Hinnavahe suurenemise põhjuseks oli intressikulu suhteliselt kiirem kahanemine võrreldes intressituluga. Lisaks intressikulu kiiremale langusele suurenes puhas intressimarginaal ka tulubaasi aeglasema kasvu tõttu.

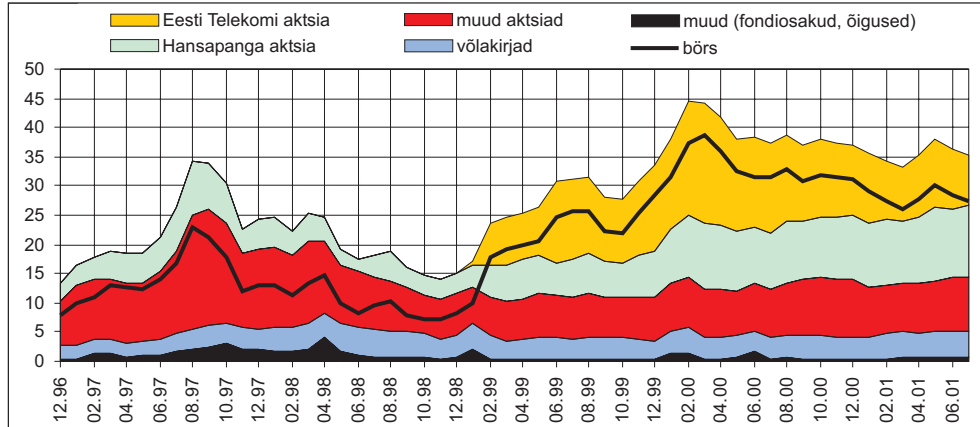
Väärtpaberiturg

Aktsiaturg

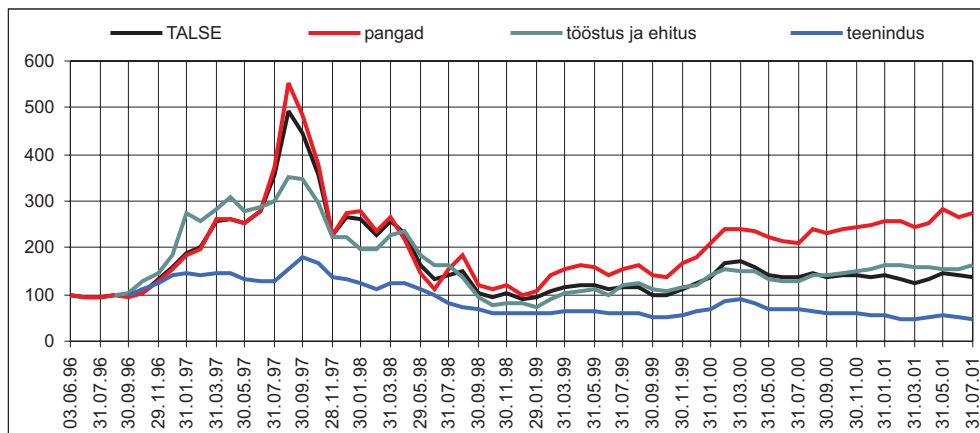
Aktsiaturu kapitalisatsioon hakkas aprillis suurenema, jõudis mai lõpuks 32,8 miljardi kroonini, kuid vähenes juunis muu maailma tehnoloogiasektori langusükli mõjul taas 31,0 mld kroonini (vt joonis 5.6). Aktsiaturu mahu kasv põhines suure arvu aktsiate esmasel registreerimisel¹, eelmise aasta majandustulemuste avaldamisel ning eriti sellele järgnenud dividendimaksimisel. Dividendiõiguslike investorite nimekirjade fikseerimise eel tegid residendid ja mitteresidendid tulumaksu vältimiseks aktiivseid ostu-müügitehinguid, mis suurendasid aktsiaturu käivet ning tõstsid hindu.

Tallinna Väärtpaberibörsi kapitalisatsioon oli juuni lõpul 28,3 miljardit krooni. TALSE indeks kasvas eelkirjeldatud arengu tulemusena aprilli- ja maikuuga 18,5%, kuid hakkas juuni keskel tasapisi langema ning oli juuni lõpuks maikuu lõpu näitajast 4,2% väiksem, ulatudes 141,6 punkti (vt joonis 5.7). Enim tõusis teenindus- (+20%) ja pangasektori (+16%) aktsiate hind. Juunis aga toimus teenindussektori aktsiate hinna suur langus. Tööstussektori aktsiate hind huvi ja aktiivsuse puudumise tõttu II kvartalis praktiliselt ei muutunud.

¹ Aktsiate esmase registreerimise suure arvu põhjuseks on tõenäoliselt asjaolu, et Eesti Väärtpaberite Keskdepositoorium teostab aasta lõpuni aktsiate esmast registreerimist tasuta.

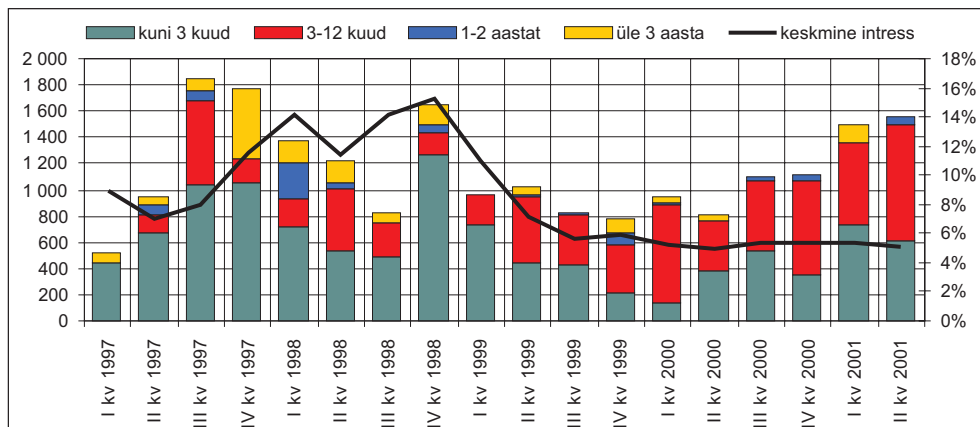
Joonis 5.6. Väärtpaberituru kapitalisatsioon (mld kr)

Joonis 5.7. TALSE ja Tallinna Väärtpaberibörsil kaubeldavate aktsiate indeksid majandussektorite järgi (punkti)

Võlakirjaturg

Võlakirjaturg säilitas II kvartalis suure mahu. Alates veebruari lõpust on turu kapitalisatsioon ulatunud keskmiselt 4,2 miljardi kroonini, juunis aga ületas see 4,5 miljardit krooni. Uusemissioonide maht kasvas teist kvartalit järjest ning ulatus II kvartalis üle 1,56 miljardi krooni. Tähtjad on endiselt lühikesed (vt joonis 5.8).

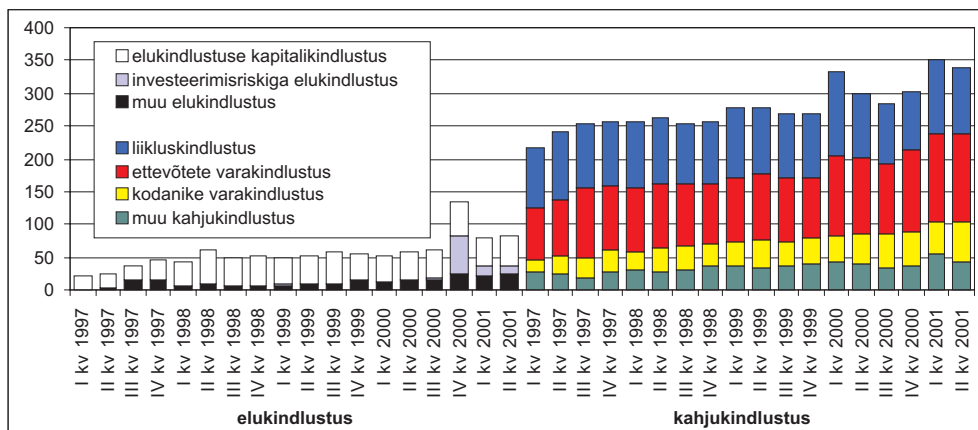
Joonis 5.8. Kvartali jooksul emiteeritud võlakirjad tähtaja järgi (mld kr, vasak telg) ja kroonivõlakirjade keskmine intress (parem telg)

Emitentide hulgas suurenes II kvartalis kodumaiste ettevõtjate osatähtsus ning vähenes mitteresidentidest krediidasutuste oma. Kohalike emitentide kasvanud huvi võib seletada intressitaseme mõningase langusega. Kui keskmine intress püsis 2000. aasta lõpus 5,3% juures, siis tänava I kvartalis hakkasid intressid alanema ning jõudsid II kvartali lõpuks 5,1%ni.

Muud finantsvahendajad

Kindlustus

Kahjukindlustusseltsid kogusid ka II kvartalis preemiaid eelmisest kvartalist pisut vähem, 342 miljoni krooni väärtuses, mis on võrreldes eelmise aasta sama perioodiga siiski hea tulemus (vt joonis 5.9). Kindlustusliikidest oli edukaim **eraisikute sõidukikindlustus**, samas väheneb kogupreemiates jätkuvalt kohustusliku liikluskindlustuse osatähtsus. Suur on ka eraisikute varakindlustuse osakaal, mis peegeldab eluasemeturu jätkuvat aktiivsust ning kinnisvaralaenude kasvu.

Joonis 5.9. Kindlustusseltside poolt kogutud brutopreemiad (mln kr)

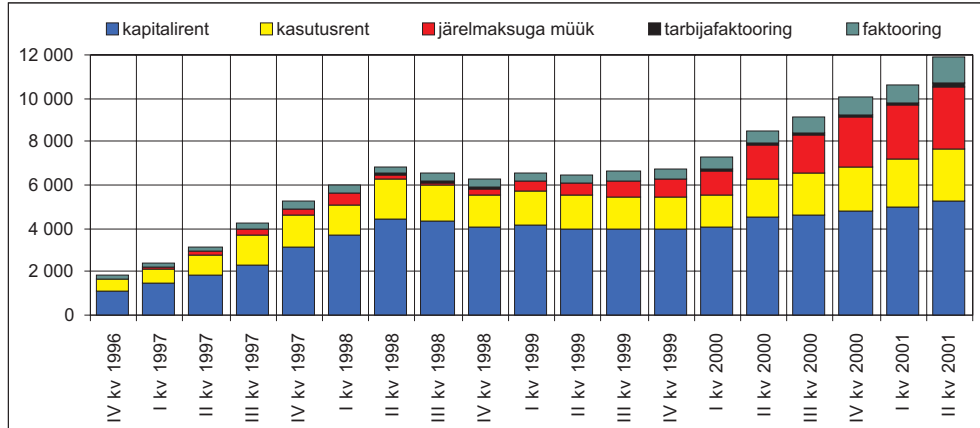
Kolmandas kvartalis on tõenäoliselt taas oodata kohustusliku liikluskindlustuse tariifide tõusu ja sellest tulenevalt ka preemiate suurenemist, sest uus, juunist jõustunud liikluskindlustuse seadus näeb ette kindlustuskaitse laienemist, mis suurendab kindlustusseltside poolt väljamakstavaid kahjuhüvitisi ja sunnib seetõttu suurendama ka tulubaasi. Ligi pooled kahjukindlustusseltsid on liikluskindlustuse tariife juba tõstnud 6–8%.

Elukindlustusseltsid kogusid preemiaid ligikaudu 83 mln krooni ehk pisut rohkem kui I kvartalis, mille korrigeeritud tulemus oli 80 mln krooni. Investeeringuriskiga elukindlustuse osatähtsus, mis 2000. aasta lõpus märkimisväärselt suurenes, tänava I poolaastal vähenes, kapitalikogumiskindlustus aga taastas oma varasema osakaalu. Pensionikindlustuse preemiate osatähtsus kogupreemiates ületas II kvartalis 20%.

Liising

Liisinguportfell jõudis II kvartali lõpuks 10,7 miljardi kroonini ja oli koos faktooringuga ligikaudu 11,9 mld krooni. Kvartaliga suurenes koondportfelli maht ca 1,3 miljardit krooni (vt joonis 5.10). Liisinguportfelli struktuuris suureneb järjepidevalt järelmaksuga müügi osatähtsus. Selle populaarsuse põhjused on 2000. aastal turule toodud uutes finantstodetes ning kinnis-

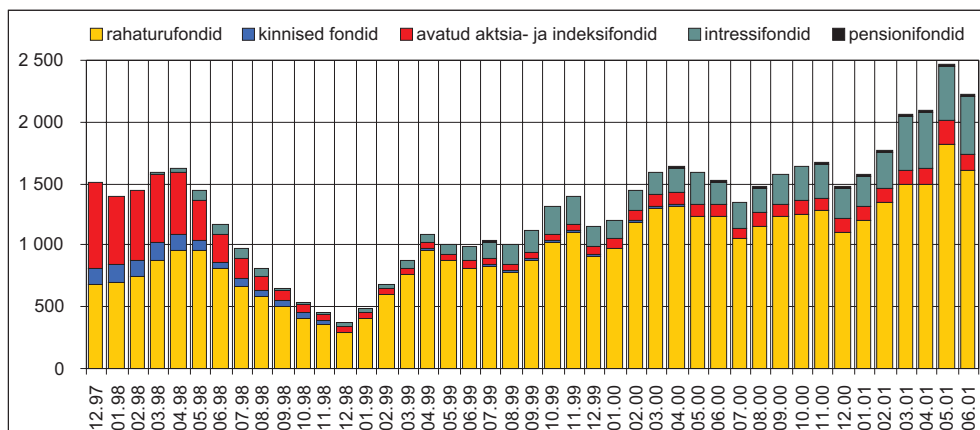
varaturu elavnemises. Järelmaksuga müügi osa koguportfellis ulatus II kvartali lõpus 27%ni ning kasvab põhiliselt kapitalirendi vähenemise arvel (viimane moodustas portfellis 50%). Pisut suurenes kasutusrendi ja tarbijafaktooringu osatähtsus.

Joonis 5.10. Liisingühingute portfellide maht ja struktuur (mln kr)

Investeeringufondid

Aasta alguses toimunud investeeringufondide mahu 600 mln krooni suurune kasv jätkus ka II kvartali kahel esimesel kuul: aprillis ja mais lisandus veel 400 miljonit krooni ning fondide kogumaht ületas 2,4 miljardit krooni. Kasvasid põhiliselt rahaturu-, kuid mõningal määral ka intressifondid. Juunis vähenes rahaturufondide maht 250 mln krooni võrra, intressifondide oma aga ei muutunud (vt joonis 5.11).

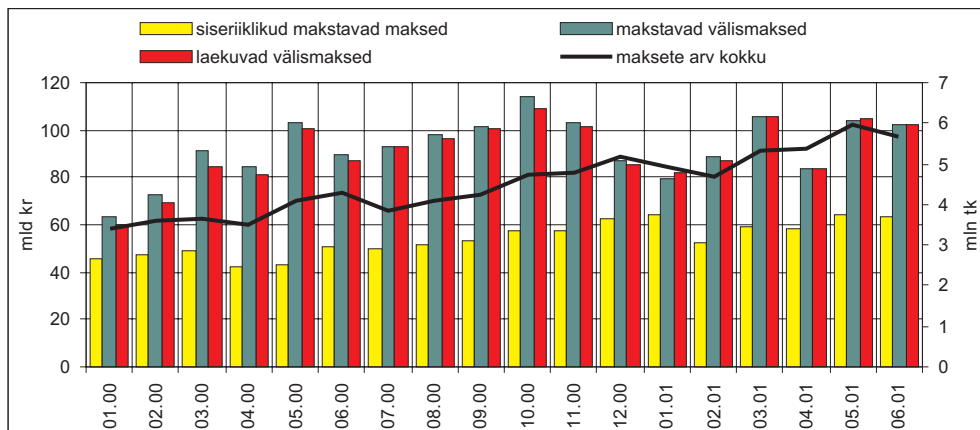

Joonis 5.11. Investeeringufondide maht (mln kr)

Investeeringufondide varade struktuur on suhteliselt muutumatu. Mahu kiire kasvu tõttu on suurenenud raha hulk pangakontodel, mis tõenäoliselt ootab ümberpaigutamist aktsiasse ja võlakirjadesse. **Varade mahu kiire kasvuga kaasnes II kvartalis rahaturu- ja intressifondide keskmise tulukuse mõningane langus, mis ulatus vastavalt alla 4 ja 5%.** Juuni alguses loodi veel üks panga omanduses olev rahaturufond, lisaks alustas augusti algul tegevust uus pensionifond.

Maksesüsteem

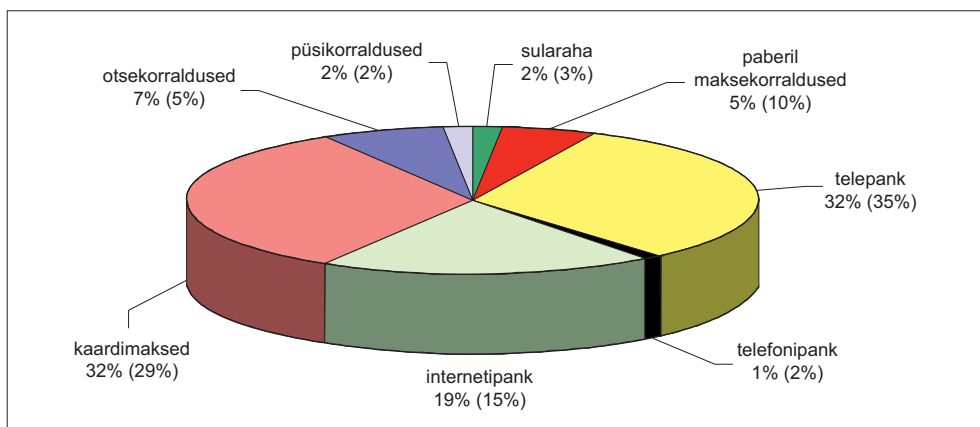
Jätkuvalt suur majanduskasv peegeldus II kvartalis muu hulgas ka finantsinfrastruktuuri aktiivsemas kasutamises. Võrreldes 2000. a II kvartaliga kasvas tänavu maksete arv 45% – ligi kuue miljoni tehinguni kuus (vt joonis 5.12). Maksete käive suurenes samal ajavahemikul ligi 13% ehk pisut vähem kui I kvartalis. Enim – ligi 38% – kasvas siseriiklike maksete käive.

Joonis 5.12. Maksete käive liigiti (mld kr, vasak telg) ja maksete koguarv (mln tk, parem telg)

* Seoses sellega, et Hansapank korrastas maksete aruande koostamise päringuid ja aruandesse lisati ka tuletistehingutega seotud maksed, on maksetega seotud andmeid muudetud alates 1. jaanuarist 2000.

Paberil maksekordalduste osatähtsus väheneb endiselt – 2000. aasta II kvartali 10,1%lt jõudis see tänavu samal ajal 5,4%ni. Elektroonsetest makseviisidest on vähenenud telepanga ning telefonipanga kasutamise osatähtsus. Järjest enam kasutatakse internetipanga maksekordaldusi, kaardimakseid ning otsekordaldusi (vt joonis 5.13). Püsiordalduste kasutamise osatähtsus oli II kvartalis sama suur nagu aasta varemgi – 1,6%.

Joonis 5.13. Makseviiside struktuur 2001. a II kvartalis (sulgudes sama 2000. a II kvartalis)

Pangakaartide arv suurenes aastaga ligi 9%, ulatudes 925 000ni. Deebetkaardid moodustasid nendest 92% ning krediitkaardid 8%. 2000. aasta teisest poolest alguse saanud krediitkaartide arvu kasv jätkus tänavu II kvartalis ning nende arv on aastaga suurenenud

enam kui kolmekordseks (25 500-lt 77 900ni). Selle arengu taga on eelmisel aastal pankade poolt turule toodud uued sularahata maksevahendid ning sellega kaasnenud edukas müügitöö.

Pankade üldine suundumus on sulgeda väiksemad ja vähemefektiivsed kontorid ning suurendada ühtaegu pangautomaatide arvu. Aastaga on paigaldatud 25 uut pangautomaati ning nende koguarv oli 2001. a II kvartali lõpus 640. Pangakaarte aktsepteerivate müügikohtade arv on tihedama konkurentsi ning pankade teavitustöö tulemusel suurenenud aastaga 3 626-lt 4 768ni.